

«Бәйтерек» ересек – аралас тобы Мектепалды топқа арналған қыркүйек айының таңғы жаттығу картотекасы

Жас тобы: 5 жастағы мектепалды топ

Айы: Қыркүйек

Мақсаты: балалардың денсаулығын нығайту, ағзаны ұйқыдан кейінгі белсенді әрекетке дайындау, негізгі қимыл-қозғалыс дағдыларын жетілдіру, дене сымбатын дұрыс қалыптастыру, ептілікке, тепе-теңдікті сақтауға және қимылды үйлесімді орындауға үйрету.

Ұзақтығы: 7–10 минут.

Қайталау саны: әр жаттығу 5–6 рет, секіру мен жүгіру 20–30 секунд.

1-күн. «Күнге сәлем»

Бастапқы қалып: аяқ иық деңгейінде, қол төменде.

1. **«Күнге сәлем»** — қолды төменнен жоғары көтеріп, аяқ ұшына тұрып созылу, бастапқы қалыпқа келу.
2. **«Құстар қанат қағады»** — қолды екі жаққа созып, жоғары-төмен баяу сермеу.
3. **«Биік қадам»** — қолды белге қойып, тізені кезекпен жоғары көтеру.
4. **«Көңілді секіру»** — екі аяқпен орнында жеңіл секіру.
5. **Тыныс алу:** қолды жоғары көтеріп дем алу, төмен түсіріп дем шығару.

2-күн. «Жаңбыр тамшылары»

1. **«Тамшыларды ұстаймыз»** — қолды алға созып, алақанды ашып-жұму.
2. **«Ағаштар тербеледі»** — қолды жоғары көтеріп, оңға және солға кезекпен еңкею.
3. **«Тізені көтер»** — тізені кезекпен кеудеге қарай көтеру.
4. **«Жаңбырдан өтеміз»** — аяқ ұшымен жеңіл жүру.
5. **Тыныс алу:** мұрынмен терең дем алып, ауызбен баяу дем шығару.

3-күн. «Гүлдер мен құстар»

1. **«Гүл ашылды»** — отырып, қолды алдына жинау; тұрып, қолды екі жаққа кең ашу.
2. **«Құстар ұшты»** — қолды екі жаққа созып, қанат секілді сермеу.
3. **«Жел соқты»** — қолды белге қойып, денені оңға және солға бұру.
4. **«Күнге созыламыз»** — қолды жоғары көтеріп, денені сәл шалқайтып созылу.
5. **«Құстар демалады»** — тыныс алуды бірқалыпқа келтіру.

4-күн. «Шымыр боламыз»

1. Қолды жоғары көтеріп, аяқ ұшына тұрып созылу.
2. Қолды алға созып, баяу отырып-тұру.
3. Қолды белге қойып, денені оңға-солға айналдыра қимылдату.
4. Орнында жеңіл жүгіру.
5. Жай жүріске ауысып, тыныс алуды қалпына келтіру.

5-күн. «Орман жануарлары»

1. **«Аю жүрісі»** — денені сәл алға еңкейтіп, тізені бүгінкіреп жүру.
2. **«Қоян секірісі»** — екі аяқпен алға қарай жеңіл секіру.
3. **«Тырна»** — қолды екі жаққа созып, бір аяқта бірнеше секунд тепе-теңдік сақтау, аяқты алмастыру.
4. **«Желкен»** — қолды екі жаққа созып, денені алға еңкейту.
5. Баяу жүріп, тыныс алуды қалпына келтіру.

6-күн. «Табиғат құбылыстары»

1. **«Күн шығады»** — қолды екі жақтан жоғары көтеріп созылу.
2. **«Жаңбыр жауды»** — саусақ ұштарымен алақанды жеңіл тықылдату.
3. **«Кемпірқосақ»** — қолды жоғары көтеріп, оңға-солға кезекпен еңкею.
4. **«Көбелек»** — қолды қанат секілді сермеп, жеңіл секіру.

5. Қолды жоғары көтеріп дем алу, төмен түсіріп дем шығару.
- 7-күн. «Епті боламыз»
1. Басты оңға-солға баяу бұру.
 2. Қолды алға және артқа кезекпен сермеу.
 3. **«Жылан»** — денені алға еңкейтіп, қолды алға созып, ирелендеген қимыл жасау.
 4. **«Жолбарыс»** — төрттағандап қысқа қашықтыққа еңбектеу.
 5. Орнынан тұрып, иықты бос ұстап, терең тыныс алу.
- 8-күн. «Сергек дене»
1. Қолды иыққа қойып, иық буынын алға және артқа айналдыру.
 2. Тізені сәл бүгіп, екі аяқпен жеңіл секіру.
 3. **«Жел»** — қолды еркін қозғап, денені оңға-солға тербету.
 4. Қолды жоғары көтеріп, арқа мен денені созу.
 5. Терең дем алып, баяу дем шығару.
- 9-күн. «Көңілді қимылдар»
1. **«Көңілді қадам»** — алақан соғып, бірқалыпты жүру.
 2. **«Құмырсқа»** — денені сәл алға еңкейтіп, ұсақ қадаммен жүру.
 3. **«Балық»** — қолды алдыға созып, жүзгендей қимыл жасау.
 4. **«Құм сағаты»** — тізені бүгіп отырып, қолды төмен түсіру; қайта тұрып, қолды жоғары көтеру.
 5. Баяу жүріп, тыныс алуды қалпына келтіру.
- 10-күн. «Құстар мен жаңбыр»
1. **«Құстар ұшып барады»** — қолды жанға созып, жеңіл жүгіру.
 2. **«Ағаш»** — аяқ иық деңгейінде, қолды жоғары көтеріп, денені тік ұстап тұру.
 3. **«Жаңбырдан қашамыз»** — орнында жеңіл әрі жылдам жүгіру.
 4. **«Шалқанды тартамыз»** — қолды алға созып, кейін шынтақтан бүгіп кеудеге қарай тарту.
 5. Баяу жүріс және тыныс алу жаттығуы.
- 11-күн. «Аспан әлемі»
1. **«Күнге қараймыз»** — басты жоғары көтеріп, қайта түзу ұстау.
 2. **«Бұлттар келеді»** — қолды екі жаққа жайып, шеңбер бойымен айналдыру.
 3. **«Жаңбыр жауады»** — алақанды ырғақпен соғу.
 4. **«Кемпірқосақ»** — бір қолды жоғары көтеріп, қарама-қарсы жаққа еңкею.
 5. Терең тыныс алу.
- 12-күн. «Үй құстары мен жануарлар»
1. **«Қораз»** — кеудені тік ұстап, қолды сермеп адымдау.
 2. **«Қоян»** — тізені сәл бүгіп, екі аяқпен секіру.
 3. **«Тырна»** — бір аяқта тепе-теңдікті сақтау, кейін аяқты ауыстыру.
 4. **«Көбелек»** — қолды қанат секілді қағып жүру.
 5. Баяу жүру және тыныс алуды реттеу.
- 13-күн. «Еңбекқор балалар»
1. Қолды жоғары-төмен кезекпен сермеу.
 2. **«Жер жыртамыз»** — қолды алға созып, отырып-тұру.
 3. **«Күн мен ай»** — денені оңға және солға кезекпен бұру.
 4. Орнында екі аяқпен жеңіл секіру.
 5. Қолды жоғары көтеріп дем алу, төмен түсіріп дем шығару.
- 14-күн. «Орманда»
1. **«Жел соқты»** — қолды екі жаққа жайып, денені оңға-солға тербету.
 2. **«Аю жүрісі»** — тізені сәл бүгіп, ауыр қадаммен жүру.
 3. **«Құмырсқа жүрісі»** — денені алға сәл еңкейтіп, ұсақ қадаммен жүру.
 4. **«Шалқанды тартамыз»** — қолды алға созып, өзіне қарай ырғақпен тарту.

5. Баяу жүріп, тыныс алуды қалыпқа келтіру.

15-күн. «Күн мен бұлт»

1. **«Күн шықты»** — қолды екі жақтан жоғары көтеріп, созылу.
2. **«Бұлт қозғалды»** — иықты алға және артқа айналдыру.
3. **«Құстар ұшты»** — қолды екі жаққа жайып, қанат секілді қимылдату.
4. **«Балапан»** — тізені бүгіп отырып, қолды екі жаққа сермеу және қайта тұру.
5. Терең дем алып, демді баяу шығару.

16-күн. «Күзгі табиғат»

1. **«Гүл ашылды»** — қолды кеуде тұсында ұстап, екі жаққа кең ашу.
2. **«Жапырақтар сыбырлайды»** — қолды жанға жайып, жеңіл тербету.
3. **«Жаңбыр тамшылары»** — саусақтарды кезекпен қимылдатып, жеңіл тықылдату.
4. **«Кемпірқосақ»** — қолды жоғары көтеріп, оңға-солға еңкею.
5. Баяу тыныс алу.

17-күн. «Жануарлар қимылы»

1. **«Жылан»** — денені алға еңкейтіп, қолды созып, ирелендеген қимыл жасау.
2. **«Қораз»** — кеудені тік ұстап, тізені жоғарырақ көтеріп адымдау.
3. **«Құстар ұшты»** — қолды екі жаққа сермеу.
4. **«Қоян секірді»** — екі аяқпен алға және орнында жеңіл секіру.
5. Жай жүріп, тыныс алуды қалпына келтіру.

18-күн. «Теңізге саяхат»

1. **«Күнге қараймыз»** — басты жоғары көтеріп, денені созу.
2. **«Желкен»** — қолды екі жаққа жайып, денені алға еңкейту.
3. **«Балық»** — қолмен жүзу қимылдарын жасау.
4. **«Аю жүрісі»** — денені сәл еңкейтіп жүру.
5. **«Теңіз тынышталды»** — қолды баяу көтеріп-түсіріп, терең тыныс алу.

19-күн. «Күн мен жаңбыр»

1. **«Күн шықты»** — қолды жоғары көтеріп, аяқ ұшына тұрып созылу.
2. **«Жаңбыр жауды»** — алақанды жеңіл соғып, саусақтарды қимылдату.
3. **«Көбелек ұшты»** — қолды қанат секілді қағып, жеңіл секіру.
4. **«Тырна»** — қолды екі жаққа созып, бір аяқта тепе-теңдік сақтау.
5. Баяу жүру, тыныс алуды реттеу.

20-күн. «Күзгі жапырақтар»

1. **«Жапырақтар жоғарыда»** — қолды жоғары көтеріп, аяқ ұшына тұрып созылу.
2. **«Жапырақтар тербеледі»** — қолды екі жаққа созып, денені оңға-солға тербету.
3. **«Жапырақ жерге түсті»** — қолды төмен түсіре отырып, баяу отыру.
4. **«Жапырақтар ұшады»** — қолды екі жаққа жайып, орнында айналып жеңіл жүру.
5. **«Самал жел»** — мұрынмен дем алып, ауызбен ұзақ дем шығару.

21-күн. «Бақшада»

1. **«Алма тереміз»** — кезекпен оң және сол қолды жоғары созу.
2. **«Себетке саламыз»** — алға еңкейіп, қайта түзелу.
3. **«Сәбіз жинаймыз»** — отырып-тұру.
4. **«Бақшамен жүреміз»** — тізені жоғары көтеріп жүру.
5. **«Гүлдің иісін сеземіз»** — мұрынмен терең дем алып, ауызбен дем шығару.

22-күн. «Көңілді доптар»

1. **«Үлкен доп»** — қолды алдыға созып, екі жаққа ашу.
2. **«Доп жоғары ұшты»** — қолды жоғары көтеріп, аяқ ұшына тұру.
3. **«Доп төмен түсті»** — тізені бүгіп, жартылай отыру.
4. **«Доп секіреді»** — екі аяқпен орнында ырғақты секіру.

5. Жай жүріп, қолды жоғары-төмен қозғау арқылы тынысты қалпына келтіру.
23-күн. «Күзгі орманға саяхат»

1. «**Биік ағаштар**» — қолды жоғары көтеріп, денені созу.
2. «**Бұтақтар қозғалады**» — қолды екі жаққа созып, оңға-солға бұрылу.
3. «**Саңырауқұлақ жинаймыз**» — еңкейіп, қолды төмен созу және қайта түзелу.
4. «**Кедергіден өтеміз**» — тізені жоғары көтеріп, орнында жүру.
5. «**Орман тынысы**» — терең дем алып, қолды жай түсіре отырып дем шығару.

24-күн. «Біз шымыр баламыз»

1. «**Бойымызды созамыз**» — қолды жоғары көтеріп, аяқ ұшына тұру.
2. «**Күштіміз**» — қолды иыққа қойып, шынтақты екі жаққа ашып-жұму.
3. «**Елгіміз**» — қолды белге қойып, оңға-солға кезекпен еңкею.
4. «**Шапшаңбыз**» — орнында 20–30 секунд жеңіл жүгіру, кейін екі аяқпен бірнеше рет секіру.
5. «**Деніміз сау**» — қолды екі жақтан жоғары көтеріп дем алу, қолды төмен түсіріп дем шығару.

Ересек топқа арналған қыркүйек айының серуен жоспары

Жас тобы: 4 жас

1-күн

Бақылау, зерттеу: Қыркүйек айындағы ауа райын және алаңдағы ағаштарды бақылау. Күннің жылы немесе салқын екенін сезіну, аспанның ашық не бұлтты екенін анықтау. Ағаш жапырақтарының пішінін, көлемін, түсін салыстыру. Жасыл, сарғыш және сары жапырақтарды тауып, күз басталғанда жапырақтардың түсі біртіндеп өзгеретінін байқау. «Бүгін күн қандай?», «Аспанда бұлт бар ма?», «Жапырақтардың түсі қандай?» деген сұрақтар арқылы балаларды бақылағанын айтуға ынталандыру.

Қимылды ойын: «Ақ серек, көк серек» жеңілдетілген нұсқасы. Балалар екі топқа бөлініп, тәрбиешінің белгісі бойынша белгіленген сызыққа дейін жүгіріп барады. Бір-бірін тартпай, итермей ойнау, жүгіру кезінде арақашықтықты сақтау ережелері бекітіледі.

Балалардың дербес әрекеті: Допты жұппен бір-біріне лақтыру және қағып алу. Допты төменнен және кеуде тұсынан лақтыруға жаттығу. Допты неше рет түсірмей қағып алғанын санап көру.

Еңбекке баулу: Жерге түскен жапырақтарды көлемі немесе түсі бойынша сұрыптап жинау. Жиналған жапырақтарды белгіленген орынға апару, еңбек құралдарын ретімен қолдану.

2-күн

Бақылау, зерттеу: Қыркүйек аспанындағы бұлттарды бақылау. Аспанның түсін, бұлттардың көлемін, пішінін және қозғалысын сипаттау. Ақ, сұр, қою түсті бұлттарды салыстыру. Жел соққанда бұлттардың қозғалып бара жатқанын байқау. Қою бұлттардың жаңбыр әкелуі мүмкін екенін қарапайым түрде түсіндіру. «Бұлттар қозғалып тұр ма?», «Қай жаққа қарай жылжып барады?» деген сұрақтар қою.

Қимылды ойын: «Көкпар» жеңілдетілген нұсқасы. Балалар белгіленген жердегі допты алып, межеге жеткізуге тырысады. Ойын шағын топпен ұйымдастырылып, бір-бірін итермеу және белгіленген бағытпен қозғалу ережелері сақталады.

Балалардың дербес әрекеті: Секіртпемен жеке секіруге талпыну, секіру санын санау. Секіртпені айналдыруға қиналған балаларға жерге қойылған секіртпенің үстінен қос аяқпен секіру немесе аттап өту ұсынылады.

Еңбекке баулу: Желден алаңға түскен жапырақтар мен қауіпсіз ұсақ табиғи қалдықтарды жинау. Оларды белгіленген орынға апарып, серуен алаңын таза ұстауға қатысу.

3-күн

Бақылау, зерттеу: Жаңбырдан кейінгі құрғақ және дымқыл құмды зерттеу. Құмды қолмен ұстап, қасиеттерін салыстыру. Құрғақ құмның сусып төгілетінін, дымқыл құмның пішін сақтайтынын тәжірибе арқылы байқау. «Қай құм құрғақ?», «Қай құмнан пішін жасау оңай?», «Құм неліктен дымқыл болды?» деген сұрақтар қою.

Қимылды ойын: «Арқан тартыс» жеңілдетілген нұсқасы. Балалар шағын топтарға бөлініп, жұмсақ әрі қауіпсіз арқанды белгі бойынша өз жағына қарай тартады. Қимыл кезінде тепе-теңдікті сақтауға және бір-бірін итермеуге назар аударылады.

Балалардың дербес әрекеті: Дымқыл құмнан көпір, жол, үйшік, мұнара жасау. Құрғақ және дымқыл құмнан жасалған пішіндерді салыстыру. Балалардың жеке құрылыстарын бір ортақ құрылысқа біріктіру.

Еңбекке баулу: Ойын соңында құмсалғыштың бетін тегістеу. Күрекше, шелек пен қалыптарды құмнан тазартып, орнына қою.

4-күн

Бақылау, зерттеу: Қыркүйектегі желді ауа райын бақылау. Ағаш бұтақтары мен жапырақтарының қозғалысына қарап желдің бар-жоғын анықтау. Желді бетпен және қолмен сезініп көру. Өлсіз жел кезінде жапырақтардың баяу, жел күшейгенде жылдамырақ қозғалатынын байқау. «Желдің соғып тұрғанын неден байқадық?» деген сұрақ арқылы қарапайым қорытынды жасауға жетелеу.

Қимылды ойын: «Жел мен жапырақтар». Балалар «жапырақтар» болып алаңда қозғалады. «Жел баяу соқты» дегенде баяу жүреді, «жел күшейді» дегенде жеңіл жүгіреді, «жел тоқтады» деген белгіде тоқтайды.

Балалардың дербес әрекеті: Құрсаумен әртүрлі әрекеттер жасау: домалату, айналдыру, құрсаудың ішінен өту, белгіленген жерге дейін жеткізу. Жеңіл таспа немесе жалаушаның желмен қозғалуын бақылап ойнау.

Еңбекке баулу: Жел ұшырып әкелген жапырақтарды жинау. Қолданылған ойын құралдарын реттеп, белгіленген орындарына орналастыру.

5-күн

Бақылау, зерттеу: Қыркүйектегі гүлзарды бақылау. Гүлдердің түсін, көлемін, иісін салыстыру. Гүлдің сабағы, жапырағы, күлтесі бар екенін еске түсіру. Кейбір гүлдердің әлі гүлдеп тұрғанын, ал кейбірінің сола бастағанын байқау. Салқын ауа райының өсімдіктерге біртіндеп әсер ететінін қарапайым түрде түсіндіру.

Қимылды ойын: «Теңге ілу» жеңілдетілген нұсқасы. Балалар белгіленген бағытпен жүріп немесе жеңіл жүгіріп, жерге қойылған ірі қауіпсіз заттарды еңкейіп алып, себетке жеткізеді. Қозғалыс кезінде бір-бірімен соқтығыспауға үйрету.

Балалардың дербес әрекеті: Қуыршақтармен «Дүкен», «Қонақ күту», «Отбасы» сияқты рөлдік ойындар ойнау. Балалардың рөлдерді өзара бөлісуіне және қарапайым диалог құруына мүмкіндік беру.

Еңбекке баулу: Гүлзар маңындағы түскен жапырақтарды жинау. Қажет болған жағдайда тәрбиешінің көмегімен гүлдерге аз мөлшерде су құю.

6-күн

Бақылау, зерттеу: Қыркүйектегі құстарды бақылап, олардың дауысын тыңдау. Құстардың ұшуын, жерде жүруін, жем іздеуін байқау. Күн салқындай бастағанда

құстардың тіршілігінде де өзгерістер болатынын айту. Таныс құстарды атауға талпындыру. Құстарға жақындамай, сырттай бақылау керектігін түсіндіру.

Қимылды ойын: «Асық ату» жеңілдетілген нұсқасы. Ірі қауіпсіз асық үлгілерін немесе арнайы ойын құралдарын белгіленген нысанаға қарай домалату. Балалардың кезекпен әрекет етуіне жағдай жасау.

Балалардың дербес әрекеті: Кеглилерді доппен дәлдеп құлату. Қашықтықты біртіндеп өзгертіп, неше кегли құлағанын бірге санау.

Еңбекке баулу: Құстарға арналған арнайы жерге аз мөлшерде жем салу. Жем шашқан орынды таза ұстау.

7-күн

Бақылау, зерттеу: Қыркүйек күніндегі көліктерді қауіпсіз жерден бақылау. Ауа райы ашық немесе бұлтты екенін анықтап, жолдың құрғақ не дымқыл болуына назар аудару. Көліктерді түсі мен көлеміне қарай салыстыру. Белгілі бір уақыт ішінде өткен бірнеше көлікті санау.

Қимылды ойын: «Жалаушаны әкел». Алаңның әр жеріне түрлі түсті жалаушалар қойылады. Тәрбиеші атаған түстегі жалаушаны тауып, белгіленген жерге жеткізу. Балаларды түсті дұрыс ажыратып, белгі бойынша әрекет етуге жаттықтыру.

Балалардың дербес әрекеті: Жалаушалардан шеңбер, үшбұрыш, ұзын және қысқа жол сияқты қарапайым пішіндер құрастыру. Жалаушалармен жүру, жүгіру және қолды жоғары-төмен көтеру қимылдарын орындау.

Еңбекке баулу: Серуен соңында жалаушаларды және ойын құралдарын жинап, өз орындарына орналастыру.

8-күн

Бақылау, зерттеу: Желдің бағытын ағаш жапырақтарының қозғалысына, жалауша немесе жеңіл таспаның тербелуіне қарап анықтау. Желдің қатты немесе баяу соғуын салыстыру. Алақанды алға созып, желді сезініп көру. Жел күшейген кезде ағаш жапырақтарының көбірек қозғалатынын байқау.

Қимылды ойын: «Жел мен ағаш». Балалар ағаш болып тұрады. «Жел баяу соқты» дегенде денесін ақырын тербетеді, «жел күшейді» дегенде көбірек тербеледі, «жел тоқтады» дегенде қимылсыз тұрады.

Балалардың дербес әрекеті: Асфальтқа бормен күн, бұлт, жаңбыр тамшысы, шеңбер, шаршы, үшбұрыш және әртүрлі сызықтар салу. Салған суреттері туралы әңгімелеу.

Еңбекке баулу: Борларды түстеріне қарай жинап, қорабына салу. Сурет салған орынды және пайдаланылған құралдарды ретке келтіру.

9-күн

Бақылау, зерттеу: Ағаш бұтақтары мен жапырақтарды бақылау. Ұзын және қысқа, жуан және жіңішке бұтақтарды салыстыру. Қыркүйек ортасына қарай кейбір жапырақтардың сарғайып, жерге түсе бастағанын байқау. Жасыл және сары жапырақтарды салыстырып, күзгі өзгерістер туралы әңгімелесу.

Қимылды ойын: «Алға – артқа». Тәрбиеші «алға», «артқа», «оңға», «солға», «тоқта» деген белгілер береді. Балалар команданы тыңдап, дұрыс орындауға тырысады.

Балалардың дербес әрекеті: Өткеншеkte кезекпен тербелу, өз кезегін күту және қауіпсіздік ережелерін сақтау. Ауа райы желді болса, ағаштардың қозғалысын өткеншектен бақылау.

Еңбекке баулу: Өткеншек маңындағы түскен жапырақтар мен қолданылған ойыншықтарды жинау.

10-күн

Бақылау, зерттеу: Жаңбырдан кейінгі алаңды бақылау. Жердің, тастардың және жолдың дымқыл болатынын байқау. Қауіпсіз әртүрлі пішінді және көлемді тастарды сырттай қарап, тегіс, бұдыр, үлкен, кіші екенін салыстыру. Құрғақ және суланған

тастың түсіндегі айырмашылықты байқату. Шалшыққа аяқпен кірмеу және белгісіз заттарды ұстамау ережесін бекіту.

Қимылды ойын: «Дәл тигіз». Балалар допты немесе жұмсақ қапшықтарды белгіленген шеңберге, себетке немесе нысанаға лақтырады. Лақтыру қашықтығы балалардың мүмкіндігіне сәйкес белгіленеді.

Балалардың дербес әрекеті: Допты нысанаға әртүрлі арақашықтықтан лақтыру. Қанша рет дәл тигізгенін санау және өз нәтижесін салыстыру.

Еңбекке баулу: Тәрбиеші алдын ала анықтаған қауіпсіз тастарды жол шетіндегі белгіленген орынға жинау. Өткір немесе белгісіз заттарға қол тигізбеу.

11-күн

Бақылау, зерттеу: Қыркүйектегі шөптің өзгерісін бақылау. Жасыл және сарғая бастаған шөптерді салыстыру. Шөптің биіктігін көзбен салыстырып, ұзын және қысқа сабақтарды анықтау. Салқын күндердің көбеюіне байланысты өсімдіктерде күзгі өзгерістер байқалатынын түсіндіру.

Қимылды ойын: «Қара жорға». Балалар тәрбиешінің көрсетуімен қол, иық және аяқ қимылдарын қайталайды. Қимылдарды ырғақпен орындауға, өз орнын сақтауға жаттығады.

Балалардың дербес әрекеті: Құрсаумен би қимылдарын жасау, құрсауды айналдыру, домалату, ішіне кіріп-шығу.

Еңбекке баулу: Тәрбиеші көрсеткен қураған шөптер мен түскен жапырақтарды жинау. Өсіп тұрған шөп пен өсімдіктерді жұлмау керектігін бекіту.

12-күн

Бақылау, зерттеу: Қыркүйектегі күн мен бұлтты бақылау. Күн ашық кезде айналаның жарық болатынын, бұлт күнді жапқанда жарықтың азаятынын байқау. Ауа райының жылы немесе салқын екенін сезіну. Алаңдағы орындықтардың күн түскен және көлеңкеде тұрған бөліктерін сырттай салыстыру.

Қимылды ойын: «Кім белгіге тез жетеді?». Балалар шағын топпен белгіленген межеге дейін жүгіріп барып, қайта оралады. Жүгіру кезінде арақашықтық пен қауіпсіздік сақталады.

Балалардың дербес әрекеті: Велосипедпен немесе самокатпен белгіленген жол бойымен жүру, бұрылу және қарапайым кедергілерді айналып өту.

Еңбекке баулу: Орындықтардың айналасындағы түскен жапырақтарды жинау. Құрғақ ауа райында тәрбиешінің көмегімен орындықтарды сүртіп, айналасын реттеу.

13-күн

Бақылау, зерттеу: Ағаш қабығын және жаңбырдан кейінгі өзгерістерді бақылау. Құрғақ ағаш қабығы мен дымқыл қабықтың сыртқы түсін салыстыру. Қолмен сипап, тегіс, бұдыр, қатты екенін сипаттау. Бірнеше ағаштың қабығын сыртқы көрінісі бойынша салыстыру. Ағаштың қабығын жұлға болмайтынын түсіндіру.

Қимылды ойын: «Мысық пен тышқандар». Бір бала немесе тәрбиеші мысық болады, қалғандары тышқан рөлін атқарады. Белгі бойынша тышқандар «індеріне» қайтады. Бір-бірін итермей қозғалу ережесі сақталады.

Балалардың дербес әрекеті: Құмнан лабиринт, жолдар мен бұрылыстар жасау. Кішкентай ойыншық көліктерді лабиринт бойымен жүргізу. Дымқыл құмның пішінді жақсы сақтайтынын байқау.

Еңбекке баулу: Алаңдағы түскен жапырақтар мен қауіпсіз қағаз қалдықтарын қолғап немесе арнайы құрал арқылы жинау.

14-күн

Бақылау, зерттеу: Күн ашық болған жағдайда өз көлеңкесін бақылау. Көлеңкенің пішіні мен ұзындығына назар аудару. Балалар қозғалғанда көлеңкенің де бірге

қозғалатынын байқау. Бұлт күнді жапқан кезде көлеңкенің әлсізденуі немесе көрінбей қалуын бақылау. Күнге тік қарамау керектігін еске түсіру.

Қимылды ойын: «Көлеңкенді тап». Балалар алаңда жүріп өз көлеңкесін бақылайды. Тәрбиеші белгі бергенде қолын көтеру, отыру, бұрылу сияқты қимылдар жасап, көлеңкесінің өзгеруін байқайды.

Балалардың дербес әрекеті: Қуыршақтарға арналған үй құрастыру, ішіне үстел, орындық, төсек сияқты қарапайым жиһаздарды орналастыру. Балалардың бірлесіп ойнауына жағдай жасау.

Еңбекке баулу: Қуыршақтардың киімдерін қағып, бүктеп, ойын құралдарын ретке келтіру.

15-күн

Бақылау, зерттеу: Қыркүйектегі жаңбырдан кейінгі құмның түсін, құрамын және құрылымын бақылау. Құрғақ және ылғалды құмды салыстыру. Құрғақ құмның ашығырақ, дымқыл құмның қоюырақ көрінуін байқау. Құм арасындағы ұсақ тастар мен табиғи бөлшектерді қарау. Құмды ауызға салмау және көзге шашпау ережесін бекіту.

Қимылды ойын: «Пойыз келеді». Балалар бірінің артынан бірі тізіліп қозғалады. Белгі бойынша баяу және жылдам жүріп, «станцияда» тоқтайды. Бір-бірінен қалып қоймай, арақашықтықты сақтауға үйрету.

Балалардың дербес әрекеті: Құмнан көпірі бар жол, туннель немесе көлік жүретін бағыттар жасау. Бірнеше баланың құрылысын өзара байланыстырып, ортақ ойын ұйымдастыру.

Еңбекке баулу: Ойын соңында құм жолдарын тегістеу. Күрекше, шелек пен қалыптарды құмнан тазартып, орнына жинау.

16-күн

Бақылау, зерттеу: Қыркүйектегі күннің аспандағы орналасуын және көлеңкенің бағытын бақылау. Ашық күні күн сәулесінің жылуын сезіну. Күн бұлттың артына жасырынғанда ауа салқындау сезілуі мүмкін екенін байқау. Таңертең және серуен уақытындағы көлеңкенің ұзындығын көзбен салыстыру. Күнге тік қарамау ережесін бекіту.

Қимылды ойын: «Кім жоғары лақтырады?». Балалар жеңіл доптарды жоғары лақтырып, қайта ұстап алуға талпынады. Ойын жарыс түрінде емес, әр баланың жеке әрекетін жетілдіру мақсатында ұйымдастырылады.

Балалардың дербес әрекеті: Допты жоғары, алға және белгіленген межеге қарай лақтыру. Доптың жақын немесе алыс түскенін салыстыру.

Еңбекке баулу: Ойыннан кейін барлық доптар мен қолданылған құралдарды жинау, бірге санап, арнайы орынға қою.

17-күн

Бақылау, зерттеу: Қыркүйек күніндегі жәндіктерді сырттай бақылау. Күн жылы кезде шөп арасында кездесетін қауіпсіз жәндіктердің қозғалысына, түсіне және дене пішініне назар аудару. Салқын немесе желді күні жәндіктердің аз көрінуі мүмкін екенін байқау. Жәндіктерді ұстамау, баспау және зиян келтірмеу ережесін түсіндіру.

Қимылды ойын: «Бақалар». Балалар белгіленген сызықтан екінші сызыққа дейін бақа сияқты екі аяқпен секіреді. Қос аяқпен бір мезгілде итерілуге және тепе-теңдікті сақтауға жаттығады.

Балалардың дербес әрекеті: Ойын алаңының өздеріне ұнайтын қауіпсіз бөлігін таңдап, шағын топпен еркін ойын ұйымдастыру. Доп, құрсау, құм ойыншықтарын өз қалаулары бойынша пайдалану.

Еңбекке баулу: Гүлзар қоршауының маңындағы түскен жапырақтарды жинау. Өсімдіктерді таптамау және сындырмау ережесін сақтау.

18-күн

Бақылау, зерттеу: Қыркүйектің соңына қарай гүлдерде байқалатын өзгерістерді бақылау. Гүлдің сабағын, жапырағын, күлтесін атап, олардың түсі мен көлемін салыстыру. Балғын және сола бастаған гүлдерді сырттай салыстырып, ауа райының біртіндеп салқындауына байланысты өсімдіктерде өзгеріс болатынын түсіндіру.

Қимылды ойын: «Торғайлар дән тереді». Балалар торғай болып алаңда қозғалады. Белгі бойынша «дәндерді» жинайды, келесі белгіде қолдарын қанат тәрізді жайып қайтадан «ұшады».

Балалардың дербес әрекеті: Геометриялық пішіндерді түсі, көлемі және пішіні бойынша топтастыру. Пішіндерден күн, бұлт, үй, ағаш сияқты қарапайым бейнелер құрастыру.

Еңбекке баулу: Ауа райы құрғақ болған жағдайда тәрбиешінің басшылығымен гүлдерге қажетті мөлшерде су құю. Су құятын құралдарды орнына қою.

19-күн

Бақылау, зерттеу: Күзгі табиғаттағы негізгі түстерді іздеу. Ағаштардан, шөптен, гүлдерден және аспаннан кездесетін түстерді атау. Жасыл, сары, сарғыш, қоңыр түстерді салыстыру. Қыркүйек соңына қарай табиғатта сары және сарғыш түстердің көбейетінін байқау. Аспанның ашық немесе бұлтты екенін анықтау.

Қимылды ойын: «Арбаны жеткіз». Балалар шағын арбаларды белгіленген бағытпен жүргізіп, межеге жеткізеді. Жолдағы қарапайым кедергілерді айналып өтіп, бір-біріне кедергі жасамауға үйренеді.

Балалардың дербес әрекеті: Арбамен түскен жапырақтарды, қауіпсіз бұтақшалар мен табиғи материалдарды тасу. Жиналған заттарды түрі немесе түсіне қарай бөлу.

Еңбекке баулу: Жиналған жапырақтарды белгіленген орынға жеткізу. Арбалар мен пайдаланылған еңбек құралдарын өз орындарына қою.

20-күн

Бақылау, зерттеу: Қыркүйектің салқындай бастаған күніндегі ағаш діңін бақылау. Ағаш діңіндегі қынаны немесе мүкті сырттай қарау. Түсін, пішінін және қай бөлікте орналасқанын сипаттау. Жаңбырлы немесе дымқыл ауа райынан кейін олардың түсі айқынырақ көрінуі мүмкін екенін байқау. Қына мен мүкті жұлуға болмайтынын түсіндіру.

Қимылды ойын: «Қуып жет». Бір бала жүргізуші болады, қалғандары белгіленген аумақта қозғалады. Жүргізуші бір балаға қолымен жеңіл тигізгеннен кейін рөл ауысады. Ойын кезінде итеруге және киімнен ұстауға болмайды.

Балалардың дербес әрекеті: Ірі конструктормен көпқабатты үй, көпір, мұнара немесе көлік жолын құрастыру. Бірнеше баланың құрылысын біріктіріп, ортақ ойын ұйымдастыру.

Еңбекке баулу: Алаңдағы ойын құралдарын жинау. Қауіпсіз қағаз қалдықтары мен түскен жапырақтарды арнайы жәшікке немесе белгіленген орынға салу.

21-күн

Бақылау, зерттеу: Қыркүйектің соңындағы ауа райын бақылау. Танертеңгі ауа райының бұрынғыдан салқындау болуы мүмкін екенін байқау. Күзде күннің біртіндеп қысқара бастайтынын қарапайым түрде түсіндіру. Кешке күннің ертерек бататынын айту. «Қазір қай мезгіл?», «Күн жылы ма, салқын ба?», «Ағаштарда қандай өзгеріс бар?» деген сұрақтар арқылы ай бойы жүргізілген бақылауларды еске түсіру.

Қимылды ойын: «Құстар қайда қонды?». Балалар құс болып алаңда қозғалады. Белгі бойынша алдын ала белгіленген «ағаштарға», «ұяларға» немесе құрсауларға барып тұрады. Белгіні мұқият тыңдап, жылдам бағдарлауға жаттығады.

Балалардың дербес әрекеті: Құмнан камал, көпір, көлік жолы, аула жасау.

Құрылыстарын бір-бірімен жалғап, ортақ сюжет құру. Дымқыл және құрғақ құмның қасиеттері туралы бұрынғы бақылауларын ойында пайдалану.

Еңбекке баулу: Жерге түскен жапырақтарды шағын топпен жинап, бір жерге үйіп қою. Балаларға арналған тырма, күрекше мен шелекті ретімен және қауіпсіз пайдалану.

22-күн

Бақылау, зерттеу: Ағаштардағы жапырақтардың азаюын бақылау. Бұтақтардың біртіндеп көріне бастағанын, жерде түскен жапырақтардың көбейгенін байқау. Жасыл, сары және қоңыр жапырақтарды салыстыру. Желді күні жапырақтардың ағаштан үзіліп, ауада айналып жерге түсетінін бақылау. Ағаштардың күзгі өзгерістерін балаларға түсінікті тілмен әңгімелеу.

Қимылды ойын: «Қарлығаштар ұшты». Балалар құстар болып қолдарын қанат сияқты жайып қозғалады. Тәрбиешінің «ұшты», «қонды», «ұяға» белгілеріне сәйкес қимылдарын өзгертеді.

Балалардың дербес әрекеті: Ірі текшелерден үй, қоршау, көпір немесе жол жасау. Бір-бірінің құрылысына бөлшектер қосып, ортақ құрылыс ұйымдастыру.

Еңбекке баулу: Құмсалғыштағы күрекше, шелек және қалыптарды жинау, құмнан тазалап, арнайы қорапқа орналастыру. Құмсалғыш айналасындағы түскен жапырақтарды жинау.

23-күн

Бақылау, зерттеу: Қыркүйек соңындағы аспанды бақылау. Аспанның түсін, бұлттардың көлемін, пішінін және қозғалысын сипаттау. Аспанның ашық, ала бұлтты немесе бұлтты екенін ажыратуға талпыну. Желдің бұлттарды қозғалтатынын еске түсіру. Күннің аспандағы орнын қауіпсіз бақылап, күнге тік қарамау керектігін бекіту. Ай басындағы және қазіргі ауа райының айырмашылығы туралы қарапайым әңгімелесу.

Қимылды ойын: «Құстар ұшты». «Ұшты!» дегенде балалар қолдарын жайып жеңіл жүгіреді, «қонды!» дегенде тоқтап, төмен отырады. «Ұяға!» деген белгі бойынша белгіленген орындарына жиналады. Бір-бірімен соқтығыспауға назар аударылады.

Балалардың дербес әрекеті: Жеңіл доптарды жоғары лақтырып, екі қолмен қағып алуға жаттығу. Допты жұппен бір-біріне лақтырып, неше рет түсірмей қағып алғанын санау.

Еңбекке баулу: Алаңдағы түскен жапырақтар мен қауіпсіз қоқыс қалдықтарын ересектің бақылауымен арнайы құрал арқылы жинау. Шыны, өткір немесе белгісіз заттарды ұстамау ережесін бекіту.

24-күн

Бақылау, зерттеу: «Күзгі жапырақтар». Қыркүйек бойында жапырақтарда болған өзгерістерді қорытындылап бақылау. Жапырақтардың түсін, пішінін, көлемін және жиектерін салыстыру. Жасыл, сары, сарғыш, қоңыр жапырақтарды тауып, бір ағаштың бірнеше жапырағының ұқсастығын анықтау. Жел соққанда жапырақтардың қозғалуын және жерге түсуін бақылау. «Қыркүйектің басында жапырақтар қандай еді?», «Қазір қандай түстер көбейді?», «Неліктен жерде жапырақ көп?» деген қарапайым сұрақтар арқылы күз туралы түсініктерін бекіту.

Қимылды ойын: «Қояндар мен қасқыр». Балалар қоян болып белгіленген алаңда қос аяқпен секіріп қозғалады. «Қасқыр келді!» деген белгіде қауіпсіз «үйшіктеріне» қарай жүгіреді. Қасқыр рөліндегі бала ешкімді итермей, қолмен жеңіл тигізу арқылы ғана ұстайды.

Балалардың дербес әрекеті: Құмшелек, күрекше және қалыптармен әртүрлі құрылыстар жасау. Құмнан пішіндер, жолдар, қоршаулар құрастырып, бір-біріне

көрсету. Табиғи материалдардан жапырақтар мен қауіпсіз бұтақшаларды пайдаланып, ойын мазмұнын толықтыру.

Еңбекке баулу: Түскен күзгі жапырақтарды балаларға арналған тырма, күрекше және шелектермен жинау. Жапырақтарды белгіленген орынға тасу. Жұмыс аяқталған соң еңбек құралдарын тазалап, өз орындарына жинау.

Ересек топқа арналған қыркүйек айының қимылды ойындары

Ересек топ

1-күн. «Құтқарушылар»

Мақсаты: Жылдамдықты, ептілікті және мақсатқа жету дағдысын дамыту.

Шарты: Алаңның бір шетіне бірнеше ойыншық қойылады. Балалар «құтқарушылар» болып, белгі бойынша жүгіріп барып, бір ойыншықтан алып, қауіпсіз аймаққа жеткізеді. Ойын бірнеше айналымнан тұрады, балалар бір-біріне кедергі жасамай қозғалады.

2-күн. «Кедергілер жолағы»

Мақсаты: Ептілікті, тепе-теңдікті, төзімділікті және негізгі қимыл дағдыларын жетілдіру.

Шарты: Балалар белгіленген бағытпен жүріп, аласа кедергіден аттайды, доғаның астынан еңбектейді, құрсаудан өтеді және белгіленген сызыққа дейін жүгіреді. Тапсырмалар балалардың жас ерекшелігіне сай қауіпсіз биіктікте ұйымдастырылады.

3-күн. «Қазынаны тап»

Мақсаты: Зейінді, кеңістікте бағдарлауды және топпен әрекет ету дағдысын дамыту.

Шарты: Алаңға бірнеше доп немесе жалауша «қазына» ретінде жасырылып қойылады. Балалар шағын топтарға бөлініп, тәрбиешінің белгісі бойынша қазынаны іздейді. Табылған заттарды өз тобының белгіленген себетіне жинайды.

4-күн. «Санға жет»

Мақсаты: Жүгіру жылдамдығын, зейінді және санды тану дағдысын жетілдіру.

Шарты: Алаңға 1-ден 5-ке дейінгі сандар орналастырылады. Тәрбиеші бір санды атайды, балалар сол санды тауып, оған қарай жүгіреді. Кейін санға сәйкес сонша рет қол шапалақтау немесе секіру тапсырмасы беріледі.

5-күн. «Жасыл жарық – қызыл жарық»

Мақсаты: Нұсқауды тыңдау, қозғалысты басқару және белгі бойынша тоқтау дағдыларын дамыту.

Шарты: «Жасыл жарық» белгісінде балалар алға жүреді немесе жеңіл жүгіреді. «Сары жарық» кезінде қозғалысын баяулатады, «Қызыл жарық» дегенде бірден тоқтайды. Белгілердің реті ауыстырылып отырады.

6-күн. «Арқан тартыс»

Мақсаты: Дене күшін, тепе-теңдікті және командалық әрекетті дамыту.

Шарты: Балалар екі шағын топқа бөлінеді. Белгі бойынша жұмсақ, қауіпсіз арқанды өз жағына қарай тартады. Балаларға арқанды қолынан босатып жібермеу және артқа құламайтындай арақашықтық сақтау ескертіледі.

7-күн. «Ұшқыштар»

Мақсаты: Қозғалыс үйлесімділігін, кеңістікте бағдарлауды және белгі бойынша әрекет етуді дамыту.

Шарты: Балалар қолдарын екі жаққа жайып «ұшак» болып алаңда қозғалады. Белгіленген кедергілерді айналып өтіп, «әуежайға қону» белгісінде өз орындарына келеді. «Жоғары ұш», «төмен ұш», «бұрыл» сияқты қарапайым нұсқаулар беріледі.

8-күн. «Допты кім шапшаң жеткізеді?»

Мақсаты: Допты басқару, жылдамдық және қимыл үйлесімділігін дамыту.

Шарты: Балалар допты белгіленген сызыққа дейін аяқпен домалатып немесе қолмен

алып жүреді. Межеге жеткен соң допты келесі балаға береді. Ойын эстафета түрінде шағын топпен жүргізіледі.

9-күн. «Ойыншықтарды жеткіз»

Мақсаты: Ептілікті, көз мөлшерін және бағыт бойынша қозғалу дағдысын дамыту.

Шарты: Алаңға бірнеше ойыншық қойылады. Балалар белгі бойынша бір ойыншықтан алып, оны белгіленген шеңберге немесе себетке жеткізеді. Жолда конустарды айналып өтуге болады.

10-күн. «Кім дәл тигізеді?»

Мақсаты: Нысанаға дәл лақтыру, қол қимылы мен көз мөлшерін жетілдіру.

Шарты: Балалар белгілі қашықтықтан жұмсақ допты шеңберге, қорапқа немесе қапқаға лақтырады. Әр балаға бірнеше мүмкіндік беріледі. Соңында қанша рет дәл тигізгенін санауға болады.

11-күн. «Көпірден өт»

Мақсаты: Тепе-теңдікті, зейінді және бір-бірімен келісіп әрекет етуді дамыту.

Шарты: Жерге ұзын сызық немесе жалпақ тақтайша «көпір» ретінде қойылады.

Балалар кезекпен көпірден тепе-теңдігін сақтап өтеді. Кейін қолына жеңіл зат ұстап өту немесе жол соңындағы жалаушаны алып қайту ұсынылады.

12-күн. «Секіргіш жол»

Мақсаты: Секіру дағдысын, аяқ күшін және қимыл дәлдігін дамыту.

Шарты: Алаңға әртүрлі арақашықтықта шеңберлер немесе белгілер қойылады.

Балалар екі аяқпен шеңберден шеңберге секіреді, кейін бір аяқпен қысқа қашықтыққа секіруге талпынады. Қимылдар ретімен орындалады.

13-күн. «Құрсауды жеткіз»

Мақсаты: Ептілікті, жылдамдықты және қозғалыс үйлесімділігін жетілдіру.

Шарты: Балалар құрсауды домалатып, белгіленген межеге дейін жеткізеді. Жолда кедергілерді айналып өтуге немесе белгіленген сызық бойымен жүргізуге болады. Межеге жеткен соң құрсауды келесі балаға береді.

14-күн. «Күзетші және қазына»

Мақсаты: Шапшаңдықты, кеңістікте бағдарлауды және ережені сақтауды дамыту.

Шарты: Алаң ортасына бірнеше «қазына» қойылады, бір бала күзетші болады. Қалған балалар белгі бойынша қазынаға жақындап, бір заттан алуға тырысады. Күзетші қолмен жеңіл тигізген бала бастапқы орнына қайтады. Ойын барысында итеруге және тартуға болмайды.

15-күн. «Секіріп өт»

Мақсаты: Секіру шеберлігін, тепе-теңдікті және қимыл дәлдігін дамыту.

Шарты: Жерге бірнеше сызық немесе аласа кедергілер қойылады. Балалар екі аяқпен секіріп өтеді, кейін арақашықтық біртіндеп ұлғайтылады. Әр бала өз мүмкіндігіне сай орындайды.

16-күн. «Жүк тасушылар»

Мақсаты: Дене күшін, төзімділікті және командалық әрекетті дамыту.

Шарты: Балалар шағын топтарға бөлініп, жұмсақ қапшықтарды, доптарды немесе текшелерді бір жерден екінші жерге тасиды. Бір бала бір заттан алып, белгіленген орынға жеткізеді. Соңында барлық заттың дұрыс жеткізілгенін бірге тексереді.

17-күн. «Кім тез жинайды?»

Мақсаты: Шапшаңдықты, зейінді және заттарды топтастыру дағдысын дамыту.

Шарты: Алаңға түрлі түсті доптар, текшелер немесе жалаушалар шашылады. Әр топқа бір түс немесе бір түрдегі заттарды жинау тапсырмасы беріледі. Белгі бойынша балалар заттарды өз себетіне жинайды.

18-күн. «Тосқауылдан өт»

Мақсаты: Ептілікті, тепе-теңдікті және дене қимылдарын үйлестіруді жетілдіру.

Шарты: Балалар доғаның астынан еңбектейді, аласа кедергіден аттайды немесе секіреді, сызық бойымен тепе-теңдігін сақтап жүреді. Соңында белгіленген нүктеге жүгіріп барып, қайта оралады.

19-күн. «Шағын футбол»

Мақсаты: Допты аяқпен басқару, топпен ойнау және қимыл белсенділігін арттыру.

Шарты: Балалар екі шағын топқа бөлінеді. Допты аяқпен бір-біріне беріп, қарсы қақпаға бағыттауға тырысады. Ойын қысқа уақыт өткізіліп, допты қолмен ұстауға және бір-бірін итеруге болмайды.

20-күн. «Күзгі жапырақтарды жина»

Мақсаты: Жылдамдықты, зейінді және түстерді ажырату дағдысын дамыту.

Шарты: Алаңға сары, қызыл, қоңыр түсті қағаз жапырақтар шашылады. Тәрбиеші бір түсті атайды, балалар сол түстегі жапырақтарды тауып, белгіленген себетке жинайды. Кейін басқа түске ауысады.

21-күн. «Құстар жылы жаққа ұшады»

Мақсаты: Жүру мен жүгіруді үйлестіру, кеңістікте бағдарлау және топпен қозғалу дағдысын дамыту.

Шарты: Балалар құстар болып қолдарын екі жаққа жайып алаңда қозғалады. Тәрбиеші көрсеткен бағыт бойынша «жылы жаққа» ұшады, жолдағы кедергілерді айналып өтеді. «Қон!» деген белгіде белгіленген орынға тоқтайды.

22-күн. «Жел мен жапырақтар»

Мақсаты: Белгі бойынша қимылды өзгерту, қозғалыс ырғағын және зейінді дамыту.

Шарты: Балалар күзгі жапырақтар болып алаңда еркін қозғалады. «Жел баяу соқты» дегенде жай жүреді, «жел күшейді» дегенде жеңіл жүгіреді, «жел тоқтады» дегенде қимылсыз қалады.

23-күн. «Жаңбырдан қаш»

Мақсаты: Жылдам әрекет ету, кеңістікте бағдарлау және белгі бойынша қозғалу дағдысын жетілдіру.

Шарты: Балалар алаңда еркін жүреді немесе ойнайды. «Жаңбыр басталды!» дегенде белгіленген «үйшіктерге» немесе құрсауларға қарай жүгіреді. «Күн шықты!» дегенде қайта алаңға шығып қозғалысын жалғастырады.

24-күн. «Күзгі эстафета»

Мақсаты: Жүгіру, секіру, затты алып жүру дағдыларын бірізді орындауға және топпен әрекет етуге үйрету.

Шарты: Балалар шағын топтарға бөлінеді. Белгі бойынша белгіленген жерге дейін жүгіріп, құрсаудан секіріп өтеді, бір «күзгі жапырақты» алып, себетке салып, бастапқы орнына қайтады. Келесі бала ойынды жалғастырады. Қимылдардың дұрыс әрі қауіпсіз орындалуына көңіл бөлінеді.

Қыркүйек айына арналған ата-аналарға күнделікті кеңес

Мектепалды топ (5 жас)

Мақсаты: ата-ана мен педагог арасындағы ынтымақтастықты нығайту, баланың балабақшаға жағымды бейімделуіне жағдай жасау, дербестігін, жауапкершілігін, қарым-қатынас мәдениетін және мектепке даярлық дағдыларын бірлесе қалыптастыру.

1-күн. «Балабақшаға жақсы көңіл күймен»

Таңертен: Баланы жылы сөзбен шығарып салып: «Сен мектепалды топтың баласысың, сенің қолыңнан келеді!» деп сенім білдіріңіз.

Кешке: «Бүгін саған не ұнады?», «Қандай қызықты іс жасадың?» деп баланың күнін әңгімелесу арқылы қорытындылаңыз.

2-күн. «Өз заттарыма жауаптымын»

Таңертен: Баланың сөмкесін мүмкіндігінше өзіне жинатыңыз. Қажет болған жағдайда ғана бағыт беріңіз.

Кешке: Сөмкесін бірге қарап, әр затты өз орнына қоюға дағдыландырыңыз.

3-күн. «Әдепті бала»

Таңертен: Баланың тәрбиешімен және достарымен өздігінен амандасуына мүмкіндік беріңіз.

Кешке: «Сәлеметсіз бе?», «Рақмет», «Өтінемін», «Сау болыңыз» сияқты әдепті сөздерді күнделікті қарым-қатынаста қолдануға үлгі көрсетіңіз.

4-күн. «Белсенді болуға үйренеміз»

Таңертен: «Бүгінгі ойындар мен тапсырмаларға белсенді қатысатыныға сенемін» деп жігерлендіріңіз.

Кешке: Баладан бүгін қандай ойынға немесе тапсырмаға қатысқанын сұрап, ойын толық жеткізуіне мүмкіндік беріңіз.

5-күн. «Досыма көмектесемін»

Таңертен: «Бүгін достарыңа көмектесіп, жақсы қарым-қатынаста болуға тырыс» деп бағыт беріңіз.

Кешке: «Бүгін кімге көмектестің? Саған кім көмектесті?» деп әңгімелесіңіз.

6-күн. «Менің қолымнан келеді»

Таңертен: Қоштасу кезінде «Сенің қолыңнан келеді, сәтті күн тілеймін!» деп қысқа әрі сенімді қолдау көрсетіңіз.

Кешке: Баланың сол күнгі бір жақсы әрекетін атап, нақты мақтаңыз: «Заттарыңды өзің жинағаның маған ұнады».

7-күн. «Үйренгенімді бөлісемін»

Таңертен: Баланың бүгін жаңа нәрсе үйренетініне қызығушылық оятыңыз.

Кешке: Балабақшада үйренген өлеңін, тақпағын, қимылын немесе жаңа сөзін сізге көрсетуіне мүмкіндік беріңіз.

8-күн. «Оқу құралдарын ұқыпты ұстаймын»

Таңертен: Қалам, қарындаш және басқа құралдарын ұқыпты ұстау керектігін еске салыңыз.

Кешке: Құралдарының жағдайын бірге қарап, оларды өз орнына жинауға дағдыландырыңыз.

9-күн. «Өзім киіне аламын»

Таңертен: Балаға киімін мүмкіндігінше өздігінен киюге, түймесін салуға, аяқ киімін реттеуге уақыт беріңіз.

Кешке: Нәтижесіне ғана емес, талпынысына да назар аударып: «Бүгін өзің киінуге тырыстың, жарайсың!» деп қолдаңыз.

10-күн. «Жаңа нәрсе үйренемін»

Таңертен: «Бүгін қандай жаңа нәрсе үйренетінің қызық екен» деп танымдық қызығушылығын арттырыңыз.

Кешке: «Бүгін бұрын білмеген қандай нәрсені білдің?» деп сұрап, баланың өз сөзімен әңгімелеуіне жағдай жасаңыз.

11-күн. «Менің міндетім»

Таңертен: Үйде жасына сәйкес шағын міндет беріңіз: ойыншығын жинау, кітабын орнына қою немесе өз төсегін реттеуге көмектесу.

Кешке: Міндетін орындағаны үшін алғыс білдіріп, жауапкершілігін қолдаңыз.

12-күн. «Жақсылық жасау»

Таңертен: «Бүгін бір адамды жақсы ісіңмен қуант» деп ұсыныс айтыңыз.

Кешке: «Бүгін қандай жақсы іс жасадың?» деп сұрап, мейірімді әрекеттер туралы әңгімелесіңіз.

13-күн. «Мен жақсы үлгі көрсетемін»

Таңертен: Баланың тәртіптілігі мен әдепті әрекетінің өзгелерге жақсы үлгі болатынын түсіндіріңіз.

Кешке: Сол күні жасаған жағымды әрекетінің біреуін бірге атап өтіңіз.

14-күн. «Ұқыптылыққа үйренеміз»

Таңертен: Жеке заттары мен оқу құралдарын ұқыпты пайдалануды еске салыңыз.

Кешке: Балаға кітаптарын, қарындаштарын және ойыншықтарын өз орнына реттеп қояды ұсыныңыз.

15-күн. «Қимыл – денсаулық кепілі»

Таңертен: «Бүгін жаңа қимыл немесе ойын үйренсең, кешке маған көрсетесің» деп қызығушылық танытыңыз.

Кешке: Үйренген қимылын қауіпсіз жағдайда бірге қайталап, белсенділігін қолдаңыз.

16-күн. «Өзім таңдау жасаймын»

Таңертен: Балаға ауа райына сәйкес екі киімнің немесе қажетті құралдардың арасынан таңдау жасауға мүмкіндік беріңіз.

Кешке: «Неліктен осыны таңдадың?» деп сұрап, өз шешімін түсіндіруіне мүмкіндік беріңіз.

17-күн. «Талпынысымды бағалаймын»

Таңертен: «Бүгін тапсырмаларды мұқият орындауға тырыс» деп жігерлендіріңіз. Басқа балалармен салыстырмаңыз.

Кешке: «Қай тапсырманы орындау қызықты болды? Қайсысына көбірек тырыстың?» деп сұраңыз.

18-күн. «Мектепке дайындаламыз»

Таңертен: Балабақшадағы ойындар мен тапсырмалардың зейінді, ойлауды, есте сақтауды және дербестікті дамытуға көмектесетінін қарапайым тілмен түсіндіріңіз.

Кешке: Мектеп туралы жағымды әңгімелесіп, «Мектепте нені үйренгің келеді?» деп баланың ойын тыңдаңыз.

19-күн. «Менің таңдауым»

Таңертен: «Бүгін достарыңмен қандай ойын ойнағың келеді?» деп баланың ойын тыңдаңыз.

Кешке: Таңдаған ойыны туралы сұрап, не үшін ұнағанын әңгімелетуге тырысыңыз.

20-күн. «Күзгі табиғатты бақылаймыз»

Таңертен: Балабақшаға бара жатқан жолда күзгі табиғаттағы бір өзгеріске назар аудартыңыз: салқын ауа, сарғайған жапырақтар, бұлт немесе жаңбыр.

Кешке: «Бүгін табиғаттан қандай өзгеріс байқадың?» деп сұрап, сөздік қорын дамытуға көмектесіңіз.

21-күн. «Кітаппен дос боламыз»

Таңертен: Балаға кітапты ұқыпты ұстаудың маңызын еске салыңыз.

Кешке: 10–15 минут бірге кітап қарап немесе шағын ертегі оқып, кейіпкерлердің әрекеттері туралы әңгімелесіңіз.

22-күн. «Қауіпсіздік ережесін сақтаймын»

Таңертен: Жолда қауіпсіз жүру, ересектің жанынан алыстамау және жолды белгіленген жерден өту ережелерін еске түсіріңіз.

Кешке: «Жолдан өтерде не істеу керек?» деген сұрақ арқылы қауіпсіздік ережесін қысқаша қайталаңыз.

23-күн. «Сезімімді айта аламын»

Таңертен: «Бүгінгі көңіл күйің қандай?» деп сұрап, баланың сезімін сөзбен айтуына мүмкіндік беріңіз.

Кешке: «Бүгін сені не қуантты? Не көңіліңе жақпады?» деп сабырмен тыңдап, сезімін еркін білдіруін қолдаңыз.

24-күн. «Бір айдағы жетістігім»

Таңертен: «Сен осы айда көп нәрсе үйрендің. Бүгін де жақсы күн болады» деп сенім білдіріңіз.

Кешке: Қыркүйек айындағы жетістіктерін бірге еске түсіріңіз: өздігінен киіну, заттарын жинау, әдепті сөйлеу, достарымен қарым-қатынас жасау, тапсырмаларды орындау. Баланың еңбегі мен талпынысын атап өтіңіз.

Циклограммаға жазуға арналған қысқа тұжырымдар

Ата-аналармен әңгімелесу, кеңес беру: баланың балабақшаға бейімделуі, күн тәртібін сақтау, дербестік дағдыларын қалыптастыру, өзіне-өзі қызмет ету, жеке бас гигиенасы, дұрыс тамақтану, қауіпсіздік ережелері, баланың эмоционалдық жағдайын қолдау, құрдастарымен жағымды қарым-қатынас орнату және мектепке психологиялық даярлық мәселелері бойынша жеке кеңес беру.

Ата-анаға әдістемелік ұсыныс: баланы басқа балалармен салыстырмау; нәтижеден бұрын оның талпынысын бағалау; таңертең ұзақ қоштасудан гөрі жылы әрі сенімді қарым-қатынас орнату; кешкі уақытта баланы сұрақтың астына алмай, еркін әңгімеге тарту; жасына сәйкес дербестік беріп, өзі орындай алатын әрекетті оның орнына орындамауға тырысу.